

Wolfgang Amadeus Mozart

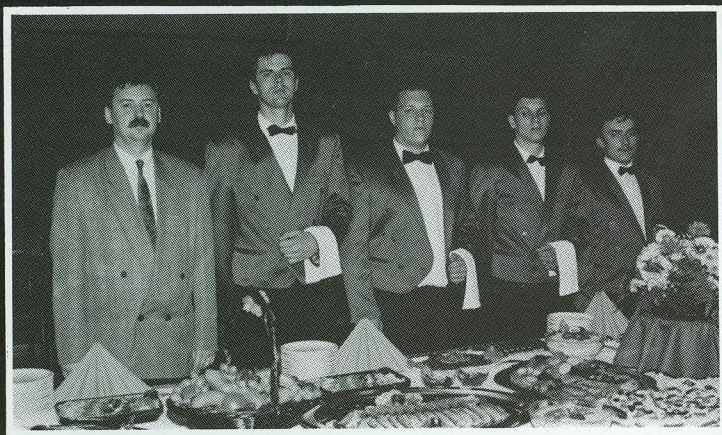
Don Giovanni

(Don Juan)

opera két felvonásban

1996/97

...A GASZTRONÓMIA MŰVÉSZETE A MŰVÉSZETEKÉRT,
A HÉTKÖZNAPOKÉRT...

**Fogadások,
koktélpartik,
osztálytalálkozók**

svédasztallal vagy
hagyományos módon,
magas színvonalon !

Hidegtálak

családi és baráti összejövetelekre,
üzletnyitásra,
bankettekre !

Tel./Fax: (52) 446-971
Konyha: (52) 421-890
Rádiótel.: 06-30 430-278

„Hallgassátok ezeket a győzelmes ütemeket, amelyek Don Juan belépőjét kísérik. A zseni lelkében valami olyan olthatatlan szabadság él, ami ragályos.”

(Albert Camus)

„Tíz évet adnék az életemből, ha még egyszer első ízben hallhatnám a Don Giovannit.”

(Julien Green)

Rónay György

Mozart

Én is csak a földre születtem,
az öröm mégis elkerül.
Árván didergek jég egemben,
halálig reménytelenül.

Kezem kinyúlik s visszaretten,
mert amiért nyúlt, elmerül.
Tudjátok, milyen tűrhetetlen
az égben élni emberül?

Gyönggyé fagyott a könny szememben,
s tündérek táncolnak szívemben,
ha kínomban kiáltanék.

Irgalom! Mentsetek meg engem!
mert nyomban elpattan az ég.
S a boldogság is buborék.

Somlyó György

Mozart

1

Letakart billentyűkön zongorázott
s orgonált is az *édes gyermek*, aztán
a kegyes császárnői csókkal arcán,
kint a lakajok között vacsorázott.

Apja, akár a majmot, mutogatta.
Óráit vették bécsi baronesszek.
S ha valahol egy karnagyság üres lett,
hogy lehetne bejűt, azt kutatta.

Párizsnak túl olasz s túl francia
volt Bécsnek és mindnek túlon túl ember
Európa ez elsőszülött fia.

Ó, hogy kellett érted megvívnia
földi kegyetlenséggel, égi renddel,
szabadító, édes harmóniát!

2

A halál íze már nyelvére száradt,
de hűlő keze még az üstdobok
fátyolos ütemére hallgatott. . .
Künt hópelyhek csillagai cikáztak.

Másnapra vad vihar kavardott.
Abban indultak, megadni a gyásznak,
ami övé. . . De felúton megálltak.
S onnan a kocsi maga kocogott.

Nem lándzsa döfte le. . . De jeltelen
úgy fekszik mégis, mint a csatatéren.
Hát nem volt-e mind újuló csata

harmincöt év minden pillanata?
A gyermek-dicsőség? A férfi-szegény?
És mindkettőn a zengő győzelem?

Baka István

Mozart-mambó

1964 karácsonya
előtt elkértem a gimnáziumból
egy Mambó magnót, – nagy kincs volt, de arra
hivatkoztam, hogy barátommal (ő ma
színházi rendező Zalában) az
április negyediki ünnepi
műsort mondjuk rá, – ám a célom az volt,
hogy Mozart „nagy” g-moll szimfóniáját
vegyem fel rá a rádióból (persze,
középhullámról – URH nem volt még);
így hát a mikrofont a Népszuper
hangszórójához tettem, s hogy a ház
zajai ne zavarják, letakartam
pokróccal a magnót s a rádiót.
A felvételt még így is zörejek
– bár éteriek – kísérték: orosz
hírek, arab műzezin gajdolása;
mégis az első GÉ-MOLL volt, melyet
birtokolhattam, mint egy könyvet, mint egy
leánymosolyt a nagyszünetből, mint azt
az izzadt kézfogást. . . Elég is ennyi
kamaszkorom (tizenhat éves múltam)
ártatlan-fülletleg titkaiból!
Mozart, igen, s leginkább moliban írott
művei, azok feleltek meg ekkor
ízlésemnek – a Buddha-súlyú bálvány:
Beethoven lottyadt körte lett, amint
a Mozart-Rekviemet és a d-moll
zongoraversenyt és, persze, a g-moll
szimfóniát megismerhettem – bár a
varázs felóra, – elhangzott, s az éter
elnyelte újra. . . Magnóról s lemez-
játszóról nem is álmodhattam én
(ezért van mostan három is – ha egy
elromlik, zene nélkül ne maradjak
fél percre sem). . . S im: hatvannégy telén,
dobkályhás, kis szobámban, fel- s alá-
járkálva hallgathattam éjjel és
nappal az édes ajkú elmúlás
zenéjét, a parókás-parfümös
haláltánc-menüettet, a dacos don-
giovannis „No! no!”-dobbantásokat s a
nő- s halálszagú, de végleg a
semmibe hulló ifjúság panasz-
szavát, – mit érthettem belőle akkor,
s mit éreznek ma jobban? Szinte semmit. . .
A magnószalag többször elszakadt,
rosszul fűztem be vagy csak elnyűvödött
a használatról – nem tudom; hiába
ragasztgattam, – végül a tisztí klubból
(ott színpadoztunk) loptam másikat,
míg falazott barátom, – erre mondtuk
rá azt a műsort: Václav, Garai
és Győre Imre ünnepi, házug
verssorait (mi hittünk mindegyikben), –
s nem őriztem meg azt az összeszabdalt –
ragasztott, hígító-hullámosított
szalagot, amely több volt, mint az első
ölelkezés, mi elvakít s kilobban, –
viszony volt – folyton ismételtető
szeretkezések biztonsága, mintha
nem is a szűz Paminával, magával
az Éj Királynőjével éltem volna
egy hétig, fülledt ágyasházban, és
azért maradtam élve iszonyú-szép
ölelkezéseink után is, mert a
Párkák szalagja elszakadt a Mambón.

Mindig reméltem, hogy a tragédia nemesebb formája az operából bontakozik ki. . . Az opera mentes bármiféle szolgál természetutánzástól; ezen az úton belopakodhatna a színpadra az eszményi. A zene hatalmával és az érzékiség szabadabb, harmonikus felhívásával az opera a nemesebb érzelmek befogadására készíti elő a kedélyt.

Schiller (Levél Goethehez, 1797. XII. 29.)

... Az operával kapcsolatos reményét nemrégiben a Don Giovanniban tökéletesen beteljesülve láthatta volna, sajnos azonban ez az opera teljesen elszigetelt jelenség, s Mozart halálával dugába is dőlt minden kilátás valami ehhez hasonlóra.

Goethe (Válasz Schillernek, 1797. XII. 30.)

Mozartnak a *Don Giovannit* választottam s az ötlet végtelenül tetszett neki. . .

Lorenzo Da Ponte emlékiratai

Hétfőn [1787. október] 29-én a prágai olasz operatársulat bemutatta Mozart várva várt operáját, a *Don Giovannit*. Hozzáértők és muzsikuskok véleménye szerint Prágában soha eddig nem adták elő ehhez hasonló. Mozart úr maga vezényelt, s amint a zenekari térbe lépett, háromszoros éjjennel fogadták. Az opera előadása különben igen nehéz feladat. . . A széleskörű sikert a közönség rendkívüli száma is bizonyíthatja.

Prágai főpostahivatali Újság
(1787. XI. 3.)

. . . a *Don Giovannit* a leghangosabb sikerrel adták elő. . . Talán egyszer Bécsben is előadják majd? – bárcsak úgy lenne!

Mozart levele barátjához
Gottfried von Jacquinhez (1787. XI. 4.)

Mozart azonnal értesített csodálatos [prágai] sikeréről és Guardasoni így írt utána nekem: – Éljen Da Ponte! Éljen Mozart! Minden színgazgatónak, minden művésznak áldania kell őket. . . A császár [III. József] hivattott, és elhalmozva kedves dicsőreteivel, újabb 100 zecchinóval ajándékozott meg és kifejezte óháját, hogy szeretné látni a *Don Giovannit*.

Lorenzo Da Ponte

A *Don Giovanni* meleg prágai fogadtatása talán az utolsó nagy nyilvános siker volt a zeneszerző életében. . . Da Ponte buzgólkodásának köszönhető, hogy a *Don Giovanni* bécsi bemutatója sem váratott sokáig magára. Már [1788.] áprilisban elkezdődtek a próbák. . . Elhagyták a II. felvonásból a zárójelenetet, így az opera a bécsi rendezésben a főhős pokolra szállásával ért véget. . . Mozart új áriákat is írt, az Ottaviót alakító Francesco Morellának az első felvonásba („Dalla sua pace”; a II. felvonásbeli „Il mio tesoro”-t állítólag nem tudta leénekelni) az Elvira szerepét játszó Cavalierinek a másodikba („Mi tradi”). Donna Anna szerepében Aloysia Lange [Konstanze nővére] lépett fel. . . A május 7-én megtartott bemutató azonban csaknem bukásszámba ment.

Hésszer Zoltán: Mozart életének krónikája

Színre került és – mondjam, ne mondjam?

Nem tetszett a *Don Giovanni*. . . És mit mondott a császár?

– A darab isteni, talán még a *Figarónál* is szebb, de nem az én Bécssem ínyére való.

Elmeséltem a dolgot Mozartnak, aki anélkül, hogy izgalomba jött volna, így válaszolt:

– Adjunk időt nekik, hogy megemésszék.

Nem tévedett. Tanácsára elintéztem, hogy többször is [1788-ban még tizennyhálikon] előadják az operát; minden előadásnál nőtt a taps és lassanként a rosszinyű bécsiek is rájöttek az izére, megértették a szépségeit és a *Don Giovannit* a legszebb operák közé sorolták. . .

Lorenzo Da Ponte

Az érzéki zsenialitás a zene abszolút tárgya. Az érzéki zsenialitás abszolút lírai, s a zenében a maga egész lírai türelmetlenségével tör elő; ez ugyanis szellemi meghatározottságú, s ezért erő, élet, mozgás, állandó nyugtalanság, állandó egymásutánosság; ám ez a nyugtalanság, ez az egymásutánosság nem gazdagítja, mindig ugyanaz marad, nem bontakozik ki, hanem szakadatlanul, szinte egyetlen lélegzetvételrel tör elő. Ha mármost egyetlen állítmánnyal kellene jellemeznem ezt a líraiságot, akkor ezt mondanám: zeng; és így ismét ahhoz az érzéki zsenialitáshoz jutottam vissza, amely közvetlen zeneiként jelenik meg.

Søren Kierkegaard

A Don Juan partitúrája egész életemre revelációként hatott: a színházi és zenei szeplőtelenesség valamiféle megtestesülésének tartottam és tartom: hibátlan műnek. Tökéletessége hiánytalan, és ez a kommentálásom nem egyéb, mint a zseni előtti alázatos hódolat és hála kifejezése, mert neki köszönhetem zenészeletem legtisztább és legartósbab örömeit. Születtek a történelem során olyan emberek, akiket mintha arra szánt volna a sors, hogy a maguk területén kijelöljék azt a pontot, amit nem lehet túlszárnyalni: ilyen volt Pheidias a szobrászatban, Molière a vígjátékban. Mozart egyike ezeknek az embereknek, a csúcspedig a *Don Juan*.

Charles Gounod

A Don Giovanni zenéjének egyik és talán legfigyelemreméltóbb jellegzetessége a zenei nyelvezet megdöbbentő ökonómiaja, amellyel Mozart erőteljes hatásokat ér el. Művében elejétől végig futtatja az élenk kifejezés rejtett áramát, a darab folyamán, a cselekmény előrehaladásával fokozatosan növelve intenzitását, mígnem mennydörgésszerű robajjal tör fel, amikor bekövetkezik a vég.

A Don Giovanni-t záró katasztrófa eszméileg nem egyéb, mint a tragédiát előkészítő helyzetek összegzése. A legmozgalmasabb jelenetekből, a partitúra legragyogóbb részeitől is kihallatszik a szörnyű végső robbanás fenyegetése [. . .]. Érdekes, hogy Mme de Staël – aki pedig különösen ítélte meg Mozartot, azt állítva, hogy több benne a leleményesség, mint a zsenialitás – maga is felismerte a Don Giovanni zenei kifejezésének ezt a kettősségét. Németországról szóló könyvében ezt írta: „Talán minden zeneszerző közül Mozart tudta legszemléletesebben összeházasítani a zenét a szöveggel. Operáiban, elsősorban a *Festin de pierre*-ben (a *Don Giovanni* francia címe) érezteti a drámai jelenetek valamennyi fokozatát: az ének csupa vidámság, míg a bízár és erőteljes kísérőzene mintha a darab fantasztikus és komor tárgyát jelezné.” Ehhez a remek megfigyeléshez Mme de Staël mintegy kiegészítésként hozzáteszi: „A muzsikuss és a költő szellemi kapcsolata is nyújt bizonyos örömet, de olyan örömet, amely az elméledésből született, és így nem tartozik a művészetek csodálatos szférájába.” Nagyjából ugyanazt vallották később sokan Wagnerrel.

Paul Dukas

DON GIOVANNI

Dramma giocoso két felvonásban

Személyek:

Don Giovanni (basszbariton)

Donna Anna (szoprán)

Don Ottavio, a vőlegénye (tenor)

a Kormányzó, Donna Anna apja (basszus)

Donna Elvira (mezzoszoprán)

Leporello, Don Giovanni szolgája

(basszus)

Zerlina, parasztlány (szoprán)

Masetto, a jegyese (basszus)

A cselekmény egy spanyol városban

játszódik

I. felvonás

Leporello sorsán elégedetlenkedve a kormányzó háza előtt várja gazdáját, Don Giovannit. Donna Anna, a kormányzó leánya kikergeti a házból Don Giovannit, aki el akarta őt csábítani. Anna kiáltozására előjön apja, párbajra hívja a csábítót, de az megöli őt. Donna Anna segítségért fut, és most vőlegényével, Ottavióval együtt érkezik vissza. Apja holtteste fölött bosszút esküszik.

Don Giovanni szüntelenül újabb nőkre vadászva szembetalálkozik Donna Elvirával, akit elhagyott. Menekül a nő elől, Leporello pedig kétségbeesjt a boldogtalan Elvirát, mert felolvassa előtte gazdája férfiúi győzelmeinek listáját.

Egy falusi esküvőn Don Giovanni eltávolítja a vőlegényt, Masettót, mert megkívánta menyasszonyát, Zerlinát. Elvira közbelép. Nemsokára odaérkezik Donna Anna és Don Ottavio, akik a Kormányzó gyilkosát keresik. Don Giovanni felajánlja a segítségét, de Elvira óvatosságra inti őket. Donna Anna ráismer a gyilkos hangjára, és Don Ottaviót biztatja a bosszú vegrehajtására.

Don Giovanni ünnepséget rendez a palotájában. Meghívta Zerlinát, akinek sikerült megnyugtathatnia a vőlegényét. Megjelenik három álarcos ismeretlen Leporello vezetésével; elvegyülnek a vendégek között. A három idegen Anna, Elvira és Ottavio, akik elégtételt akarnak venni. Masetto dühösen látja, hogy Don Giovanni nem mondott le Zerlina elcsábításáról. A lány ellenáll, Masetto és a három idegen a segítségére siet, Don

Giovanni hiába próbálja elhitetni, hogy Leporello volt a támadó. Végül is sikerül elmenekülnie.

II. felvonás

Don Giovanni úgy akarja elcsábítani Donna Elvira szobalányát, hogy ruhát cserél Leporellóval. Elvira megjelenik az erkélyen. Don Giovanni úgy tesz, mintha neki udvarolna, majd elpárolog, otthagya őt Leporellóval. Masetto és barátai keresik a csábítót. A lovag, még mindig álruhában, rossz irányba küldi őket, majd elveri Masettót. Zerlina vigasztalja a vőlegényét, Ottavio és Anna fenyegetésére Leporello elárulja kilétét. Ottavio elmegy az igazságszolgáltatás embereiért. Donna Elvira aggódik Don Giovanniért, hiszen még mindig szereti.

Don Giovanni és Leporello elmenekült az üldözők elől és a temetőben találkozik, a Kormányzó szobra mellett. Síri hang fenyegeti meg a nőcsábászt, aki léhaságában meghívja vacsorára a szobrot. Anna még késlelteti Ottavióval tervezett esküvőjét. Don Giovanni vacsoráján Elvira könyörög szerelmének, térjen jó útra – de hiába. Belép a Kormányzó szobra és felszólítja Don Giovannit, kövesse őt. A férfi a kezét nyújtja.

A szobor még egyszer felszólítja, bánja meg bűneit, de a visszautasításra magával rántja a pokol mélyére. Anna, Elvira, Zerlina, Masetto, Ottavio és Leporello együtt vonja le a történet erkölcsi tanulságát.

Bemutató:

Prága, Nemzeti Színház, 1787. október 29. Felice Ponziani (Leporello), Luigi Bassi (Don Giovanni), Giuseppe Lolli (a Kormányzó, Masetto), Antonio Baglioni (Ottavio), Teresa Saporiti (Donna Anna), Catarina Micelli (Donna Elvira), Teresa Bondini (Zerlina). Vezényelt a szerző.

Magyarországon:

Buda, Königlich-städtisches Theater. 1797. augusztus 7.

Michel Parovty: Mozart, az Isten kegyeltje
Fordította: Veressné Deák Éva
– Részlet –

„[...] mi vonzotta Mozartot a Don Juan-történethez?

Don Juan – Faust mellett – a világirodalom legjellegzetesebb és legemberibb hőstípusa. Legendás hírével dél-spanyol férfi (és nem lehetetlen, hogy történelmi személy volt, Don Juan Tenorio), akinek érdemes tettei, de sokkal inkább szerelmi kalandjai bámulatot keltettek már a tizenötödik század óta. Ebben a században jelent meg első ízben a színpadon ez az istentelen, nőcsábász nemesember egy színdarabban, amelynek *A villámsújtotta istentagadó* volt a címe. A tizenhetedik század elején, amikor irodalmi világhódító útjára indult egy komoly színműben (*El Burlador de Sevilla*, szerzőjének Tirso de Molina, neves színműíró tartják), a Don Juan-legenda fokozatosan magába szívott más motívumokat is, ám a körvonalak, amelyeket a *Burlador*-ban megkapott, továbbra is változatlanok maradtak. Don Juan olyan férfi, aki végtelenül élvezi az életet, aki kényes lovagi becsületére, de cinikus a szerelemben, és elvtelen minden másban. Ez mindennapi értelemben ki is meríti a donjuanság főbb jellemvonásait, de az irodalmárok sokkal mélyebb emberi és lélektani jelentést láttak a Don Juan-legendában, és pedig Beethoven polgári értelmezésével tökéletesen ellenkező jelentést. Az ő szemükben Don Juan a férfiaság megtestesülése: parancsoló, büszke, bátor, erős. Sem megvetésre

méltó csaló, sem nőkkel erőszakoskodó, hanem szerelmes, aki szenvedéllyel hódítja meg a női szíveket – tehát jogosan. Amikor diadalra tör, lángolása igazi, bár nem hajlandó magát tartósan lekötötni. Ez a szenvedélyes lángolás, amellyel egy-egy nőt meghódít, ez Don Juan uralkodó vonása, de téved, aki ezért hivatásos nőcsábásznak tartja, hiszen annak végcélja a pusztító változatosság. Másik tulajdonságát, a cinizmust, szerelmi ügyein túlra is kivetítették, és minden erkölcsi törvényt tagadó, csak a lovagi kódexet tisztelő embert csináltak belőle. Így aztán Don Juan hamarosan megkapta az ateista, profán szentségsértő bélyeget, s ez rajta is maradt, legendában és irodalomban egyaránt. Valóságos vallási misztérium-drámák alakultak ki az őt sújtó büntetés körül, példázatként beleszöve a kövendég félelmetesen látványos alakjának motívumát. Don Juan szentségtörő módon vacsorára hívja meg a temetői kőszobrot, egyik legutóbbi áldozata legyilkolt apjának síremlékét; a szobor elfogadja a meghívást, félbeszakítja az ünnepi vacsorát, és a pokolba taszítja az istentelent. [...]

A legenda története bővelkedik szép színművekben, elbeszélésekben és költeményekben. Számos előd után Molière alkotott egy mesterművet [...]

A legenda Németországban E. T. A. Hoffmann-nal lépett az irodalomba,

igaz, ez a romantikus költő-muzsikusz Mozart operájából indult ki. Don Juan népszerűsége megállíthatatlanul terjedt tovább: Goethe, Byron, Baudelaire, Rostand, Shaw, hogy csak néhányat említsünk a kimagasló szerzők közül, akik bűvkörébe kerültek.

Az idő tájt, amikor Byron írta a maga poémáját, Puskin is nekifogott egy Don Juan-drámának, ám Don Juan Tenorióból lett az Anyegin élvezeteg hőse is: Anyegin romantikus. [...]

Mozart Don Juanja más fából van faragva. Orosz rokonával ellentétben, ő sohasem kételkedik, sosem ingadozik, semmit sem bán meg, és emelt fővel megy végzete elébe. A zeneszerző olyan drámai beleéléssel hatol be a legenda alakjaiba, aminek nincs párja. Don Juant a par excellence férfiszerelem megtestesítőjének látja, a nő fölött uralmat gyakorló férfiúnak, akiért a nő szerelmében mindent föláldoz, mert – józan megítélése ellenére – bízik hőisében. Ez a donjuani szerelmi magatartás, amelyben tragikus motívumként foglaltatik benne a férfi kielégíthetetlen szenvedélyének kiszolgáltatott nők szenvedése, a legmagasabbrendű formában rajzolódik ki Mozart operájában; valójában nem a költők, drámaírók alkották és tették halhatatlanná Don Juan, Leporello, Donna Anna és Donna Elvira alakjait, hanem Mozart.

De a *Don Giovanni* nem színmű és nem költemény, ezért – opera lévén –

merőben más drámai koncepcióknak van alávetve. [...]

Mint Mozart drámai elképzelésének hordozója, és különösen mint *dramma giocoso* – vagyis a seria és a buffa bonyolult keveréke –, da Ponte librettója nem kis mértékben járult hozzá a mű nagyságához. Da Ponte minden valószínűség szerint otthonos volt a legenda legfontosabb színpadi és operai változatainak többségében. [...]

[...] De a librettista legnagyobb érdeme talán mégis az volt, hogy megsejtette Mozart rendkívüli képességeit: tudta például, hogy mi minden történhetik egy látszólag ártatlan részlettel, ha az a mozarti muzsika ruhájába öltözik, következésképpen ő akkor is elérheti a célját, ha a szöveggönyv – *zene nélkül!* – viszonylag a korszellemnek megfelelő. [...]

Tudta: Mozart úgysem fog azzal megelégedni, hogy csak a „felületen” zenésítse meg hőse szituációit, hanem bizonyosan elmélyít s kiemel minden apró árnyalatot. Don Giovanni önmérgező életörömrézése, lángolása, és mindaz, amire pszichológiailag ez bennünket indít, csakis a zenében van benne, nem a szavakban; s az, amit nem lehet cenzúrázni, vagy megváltoztatni, mert a művészetben az igazság – az alkotó képzelet igazsága.”

Paul Henry Lang: *Az opera*
Fordította: Gergely Pál
– Részlet –

„Az opera hőse Don Juan, főleg őrá összpontosul érdeklődésünk; de nemcsak hogy ő a főhős, hanem ő is tesz érdekessé minden más személyt. Ezt azonban nem szabad külsődlegesen értelmeznünk: sőt éppen az ennek az operának a titka, hogy a hős ráadásul a többi személyben élő erő, Don Juan élete az ő életük elve. Az ő szenvedélye hozza mozgásba a többiek szenvedélyét, az ő szenvedélye visszhangzik mindenütt, az visszhangzik a kormányzó komolyságában, az a hordozója, és ez áll Elvira haragjára, Anna gyűlöletére, Ottavio fontoskodására, Zerlina szorongására, Masetto elkeseredésére, Leporello zavarára. Mint az opera hőse, Don Juan a darab nevezője, mint a hős általában, ő adja a nevét, de ő ennél több: ha szabad így mondanom, ő a közös nevező. Az ő létéhez viszonyítva minden más lét csak *derivatum*. Ha mármost megköveteljük az operától, hogy egysége az alaphang legyen, akkor könnyen beláthatjuk, hogy egy opera számára Don Juannál tökéletesebb feladat nem képzelhető el. Az alaphang ugyanis a darab erőivel kapcsolatban egy harmadik tényező lehet, amely ennek a hordozója. [...] A *Don Juan*-ban az alaphang semmi más, mint magának az operának az alapvető ereje, Don Juan az, ő viszont – éppen mert nem jellem, hanem lényegében élet – teljességgel zenei. Az opera többi szereplője sem jellem, hanem lényegében szenvedély, amely Don Juan révén tételeződik fel, és ezért megint csak zeneivé válik. Amiként ugyanis Don Juan valamennyit átfonja, éppen úgy fonódnak ők is össze Don Juan körül, ők azok a külső következmények, amelyeket élete állandóan maga hoz létre. Don Juan zenei életének az operában való abszolút központi szerepe okozza, hogy páratlanul illúziókeltő hatalmat fejt ki, hogy élete belesodorja az embert a darabban levő életbe. A zeneiség mindenhol jelen van ebben a zenében, ezért ha csak egyetlen kis részletét élvezzük is, nyomban magával sodor bennünket; ha az előadás közepén érkezünk is, rögtön a középpontban vagyunk, mert ez a középpont, Don Juan élete, mindenhol ott van.”

Søren Kierkegaard: *Mozart Don Juanja*

Fordította: Lontay László – Részlet –

* H. Fragonard festménye (1829)

„[...] parabola-kelepce a Don Juan-téma is. Kész magyarázó sablont kínál egy viselkedési mód elemzéséhez, amelyet háromszáz évvel ezelőtt fogalmazott meg az emberiség, de megemészteni, feldolgozni, történelmileg elviselni mindmáig képtelen.

A Don Juan-séma minden változata, úgy, ahogyan az európai műveltségben kialakult, szemben áll mindazzal, amit jámborságnak mondhatunk. Elsődlegesen örömkereső embert jelöl, aki erotikus és féktelen, csábító és kalandkereső, emellett intellektuális érdeklődésű, racionális gondolkodású, életvidám, jókedvű. [...]

Nemcsak a szenvedélyek árnyalatában, hanem az életkor tekintetében is sokféle Don Juan lehet. Az első feldolgozás sevillai szédelgője legfeljebb huszonnyolc, a késői Montherlant-dráma hőse éppen hatvanhat éves.

De legyen fiatal vagy öreg, inkább gondolkodó vagy inkább kötekedő, minden változatának van néhány elengedhetetlen jellemzője:

a) Ő a nagy *magányos*, aki Baudelaire versében „hús göggel... kardjára dőlve” hajózik át az alvilágba.

b) *Üldözött*; szabálytalanságát semmilyen társadalom sem fogadhatja el, ezért egyik városból a másikba, Byronnál egyik országból a másikba kergeti.

c) Bűnei természetellenesek, az egész szentséges isteni világ lázad fel ellene, hogy a pokol tüzébe taszítsa, vagy legalábbis a halál kezére játssza a gonoszt.

d) Az *erotika* megszállottja. Ez vezérli kalandjaiban, számára ez az élet értelme, még akkor is, ha intellektuális igényével magasan fölötte jár korának.

Ez a Don Juan mozgatta képzeletünket, és ez költözött be művelleti sablonként ismeretanyagunkba.”

Mérei Ferenc: „...Vett a füvektől édes illatot.”

Művészetpszichológia

– Részlet –

„Nagy baklövés volna azt képzelni, hogy lelke mélyén Don Juan vallásos. Mert mi sem áll távolabb tőle, mint a túlvilági élet. Ezt be is bizonyítja, hiszen az éggel is ujjat húz. Nem sajnálja, hogy az élvezetben elvész a vágy, ezt a közhelyet meghagyja az impotenseknek. Nem úgy, mint Faust, aki annyira hitt Istenben, hogy eladta a lelkét az ördögnek. Don Juannál sokkal egyszerűbb a dolog. Molina Szédelgője mindig így felel a pokol fenyegetőzésére: „Adj nekem, hosszú haladékot!” Mit számít, hogy mi jön a halál után, addig még sok idő van, élni kell! Faust a világ javait követeli magának: a nyomorultnak csak ki kellene nyújtania a kezét. Már azzal eladta a lelkét, hogy nem tudta jókedvre hangolni. Don Juan viszont úrrá lesz a csömör felett. Nem azért hagyja ott a nőket, mintha már nem kívánná őket. Egy szép nő mindig kíváncsi. Csak épp már egy másikat kíván, és ez egyáltalán nem ugyanaz.”

A. Camus: Az abszurd ember

Fordította: Vargyas Zoltán

– Részlet –

„Don Giovanni számára Anna eddig csak a nagytekéntélyű Komtur leánya volt; a Komturé, akinek megbecsülésére saját hírneve szempontjából is sokat ad; s Anna bizonyos ideje meghitt barátjának menyasszonya is. Don Giovanni hosszabb távollét után tért vissza Sevillebe. Ezúttal kivételesen nincs szerelmi kapcsolata. Egyszeriben meglátja Annában a – nőt. Csalhatatlan ösztönnel olyan lehetőséget fedez fel, amelyről Annának sejtelve sincs. Mint Don Giovanni, nem közelíthet hozzá. Kiterveli tehát, hogy éjszaka, váratlanul és álarcban tör be Donna Anna szobájába. Ez az ötlet olyan veszélyes és következményeiben annyira beláthatatlan, hogy csak akkor hihetünk a tapasztalt és éppen annyira gátlástalan, mint óvatos kalandornak, ha feltételezzük: szenvedélye ebben az esetben – még az ő egyéniségéhez mérten is – egészen szokatlan, rendkívüli. Joggal számít vágyának hatására: Anna a sötétben azt hiszi a hirtelen feltűnő alakról, hogy Ottavióval áll szemközt. Gondolkodását a küszöbön álló házasság foglalkoztatja, s így nagy ijedelme ellenére sem veszi rossz néven jegyesének merész és megengedhetetlen viselkedését. A jövevény azonban nem viszonzozza meglepetten is kedves szavait, hanem szótlanul közeledik, egyre inkább közeledik hozzá. Anna az első érintésre azonnal felismeri tévedését, de ugyanakkor soha nem érzett, elhatalmasodó és ellenállhatatlan érzés vesz rajta erőt. Felébred benne a Don Giovanninak rendeltetett társ, és ez erősebb, mint Anna öntudata.”

W. Felsenstein: Zenés Színház

Fordította: Ormay Imre

– Részlet –

„Be kell vallanom, nem osztom az általános angol babonát, mely szerint az őszinteség önmagában erény. Számomra Don Giovanni éppoly őszinte, bármit tesz (ha rosszat is), mint Don Ottavio, ha bármit tesz (ha jót is). Az »őszinteség« angol értelmezése – kivált a művészetek vonatkozásában – korlátolt, csak pozitív tartalmakra értődik. Szerintem Don Giovanni teljes őszinteséggel aknázza ki az őszintétlenséget, ugyanis céljaiban teljesen őszinte – e célokat azonban csak őszintétlen módszerekkel érheti el. Don Giovanni a shakespeare-i férfi, az örök csaló archetípusa: újra meg újra élvezettel merül el a csalásban, az öncélú csalás pusztá öröméért. Hiába tudjuk, elsődleges célja, hogy Donna Elvirát eltávolítsa az útból és zavartalanul csábíthassa el szobalányát, semmi kétség: Don Giovanni élvezi Elvira eltávolításának processzusát. Ez megint a vadászizgalom, s ennek szellemében Don Giovanni éppoly ösztönösen mozog, ahogy a kismacska a gyapjúgombolyaggal játszik – még úgy is, hogy most ez az egész cselekménysor csak kisegítő művelet, s a tulajdonképpeni »ölés« izgalmát esze ágában sincs kiélvezni.”

S. Hughes: Mozart operakalauz

Fordította: Tallián Tibor – Részlet –

„Maurel Don Juanja, bár mérhetetlenül jobb, mint bármelyik, amelyet hosszú évek óta láttunk, nem hasonlítható Rigolettójához, Jagójához, vagy – röviden – bármelyik drámai szerepéhez. Don Juan lehet oly jóképű, ellenállhatatlan, furfangos, lelkiismeretlen, bátor, ahogy csak tetszik – egyetlenegy dolog azonban tűrhetetlen, és pedig az, hogy ezeket a tulajdonságokat szünet nélkül fitogtassa, mintha mindez gondosan kidolgozott képzettsége lenne, nem pedig természetes tulajdonsága. Pontosan ez az, amiben Maurel hibázott. Inkább leírta Don Juant, mintsem megszemélyesítette volna. A szemtelen mosoly, a hősi gesztus, a pompás öltözk, sőt, a szándékosan csábító vokális hajlékonyság, ami Miss de Lussan kacér üressége ellenére, oly sikerre vitte a *La ci darem*-et –, mind többé-kevésbé mesterkelt volt. Egy Don Juan, aki állandóan arra törekszik, hogy Don Juan legyen, felkeltheti csodálatunkat azzal az ügyességgel, amivel ezt teszi, de nem győzhet meg bennünket arról, hogy ő az igazi.”

G. B. Shaw a muzsikáról
– Shaw válogatott zenei írásaiból részlet –
Fordította: Liebner János
– Részlet –

„[. . .] milyen forma volt ez és milyen dallam! A Mozart-melódia, Nyugat zenéjének ez a magábanálló csodája, nem Bach folyondár-dallamaival rokon, hanem karcsú és zárt, arányos és tiszta körvonalú tünemény, apollói fény és dionüszoszi forróság; áttetsző, mint a tengerszem és sugárzó, mint a nyárvégi égbolt; magában nyugvó és szinte természeti módon kifejlő, minden pillanatban megújuló bőség és öröm.”

Szabolcsi Bence: A zene története
– Részlet –

„Ismerjük el [. . .], hogy a nyitányt követő »nyitás«, az események gyors pergetése a sötét, fáklyalobogással alig megvilágított színpadon – hiszen a Leporello komikus »albáját« követő eseménysor, egészen az úr és a szolga meneküléséig, szinte percek alatt lezajlik – hallatlan erejű drámai indítás: nincs párja az operairodalomban. És ez nemcsak Mozart zenéjének, hanem – ismerjük el – Da Ponte kítűnő színpadi, drámai és operaszínpadi érzékének is tulajdonítható.”

Vajda György Mihály: Don Juan vándorútja
– Részlet –

Mozart férfi is, nő is; fiatal is, öreg is; vidám és szomorú is; hitetlen és vallásos is; felvilágosult és babonás is; bölcs és okatlan is; aszkétikus és buja is; érzélgős és hideg is; ünnepélyes és bohóckodó is; az ancien régime-et szereti és gyűlöli is; a kisembert kineveti, de együtt is érez vele.

MOZART MINDENKI. EZÉRT SZERETHETI MINDENKI.

HELLER ÁGNES: MIÉRT SZERETJÜK MOZARTOT?
– RÉSZLET –

„Don Juanban az érzékiség mint elv jelenik meg, az erotika pedig mint *csábítás*. Don Juan természeténél fogva csábító, mivel szerelme érzéki, s az érzéki szerelem feltétlenül hűtlen, nem egyet szeret, hanem mindent. Az érzéki szerelem a pillanatban létezik, de a pillanat maga pillanatok összessége, s így újra a csábító fogalmához jutunk. Ám Don Juan hűtlensége pusztán *ismétlés*. Ez minden bizonnyal Kierkegaard egyik legnagyobb felismerése az érzéki zsenialitással kapcsolatban. S ezt is következetesen gondolja végig, határozottan kimondja, hogy Don Juan feltétlen sikeressége előnynek látszik ugyan, de tulajdonképpen *szegénység*. Don Juan számára az idő nem telítődik tartalommal, gazdagsággal, számára minden pillanatnyi. Don Juannak valóban a pillanat műve meglátni és megszeretni valakit, de el is tűnik a pillanattal, s ugyanígy ismétlődik a *végtelenségig*. A Don Juan alakjában inkarnálódott érzéki szerelem tehát – most már nem Kierkegaard, hanem Hegel kifejezésével élve – a »rossz végtelen«.”

Fodor Géza: Zene és dráma
– Részlet –

„A kormányzó lovasszobrának a jelenete, a meggyilkolt ember sírjából feltörő fenyegetés, amely hirtelen, hajmeresztően kettévágja az éjszakázó korhely nevetését, máris motozni kezdett a fejemben. Leütöttem az akkordot és éreztem, jó helyen kopogtatok: egész légiója tanyázik itt a rémségeknek, amelyeket majd szabadon engedhetek a fináléban. Így aztán először egy *Adagio* rész állt össze: négy ütem csupán, d-mollban, aztán egy második zenei mondat öt ütemből. Szeretném remélni, borzongást kelt a színen, hol a legerősebb fúvóhangszerek kísérik az éneket... És ha most Don Juan végtelen makacsságában az örök világrenddel dacolva, hasztalan küzd a pokoli hatalmak egyre növekvő rohama ellen, vonakodik, birokra kel, s végül elbukik – utolsó mozdulataiban is fenségesen – kinek nem remeg a szíve, a gerince a rátörő gyönyörtől és félelemtől?... Akaratunk ellenére pártjára állunk a vak nagyságnak és fogcsikorgatva veszünk részt rohamos önmegsemmisítése fájdalmában.”

A zeneszerző befejezte. Kis ideig mindnyájan hallgattak...”

E. Mörike: Mozart prágai utazása
Fordította: Lengyel Balázs – Részlet –

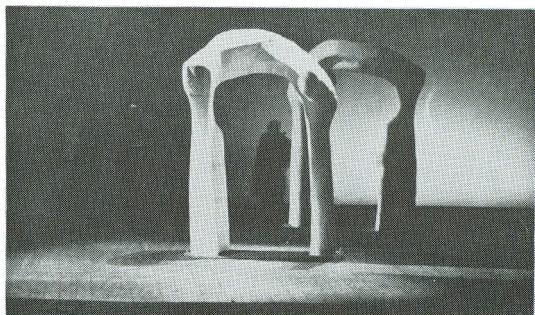
* * *

„Így hát Mozart, az emberiség ismert történetének talán legnagyobb zsenije – folyamodjunk csak nyugodtan e patetikus közhelyhez, amely csak azért az, mert itt példaszerű módon egybeesik a valóság és elkoptatott lejegyzése – nem szokatlanul korán ugyan, de annak a kornak a küszöbén halt meg, amelyet »java férfikornak« szokás nevezni, elszegényedve; megtörve (ezeket a közhelyeket is meg kell tartanunk vizsgálódásaink nyomán), »feje a falnak hanyatlott« – Joseph Deiner, a mindenek kétes emlékezése, az ő jelenlétére nincs bizonyíték –, és távozott világából, amely végül is már nem volt más, csak a városa, a hiábavaló fáradozásnak ez a helyszíne; ajánlatát semmibe vette e város, udvarlását és megkérését visszautasította; és ő mégis érthetetlen módon hű maradt hozzá – valószínűleg odaláncolták adósságai és hitvány kötelezettsége; a város ugyan hébe-hóba még megemlékezett róla, de aztán újra félreismerte, jelentéktelen kegyeltjeit fölébe emelte. Operáit Berlinben és Hamburgban, Frankfurtban és Mannheimban játszották; tiszteletadományokat ajánlottak fel neki Magyarországról és Hollandiából, de erről már nem értesült; a megmentő, híven a szomorújáték szabályaihoz, későn jött.

A lehetséges megmentők neve nem maradt ránk, szívesen felsoroltuk volna őket: maroknyi igaz ember a nemtörődömség és az értetlenség világában, ahol egy végső, csekély számú és tehetetlen kis közösség – még csak nem is valamiféle »kemény mag« – kitarzott ugyan Mozart mellett, de sorsának megmászhatatlanságát megadóan és lázadozás nélkül vette tudomásul – ha egyszer így kellett történnie, hát nincs mit tenni.

A cezúra, amelyet halála jelentett, valószínűleg még Mozart legszűkebb környezetét sem rázta meg, és senki sem sejtette, mikor 1791. december 6-án a vézna és elnyűtt testet lebocsátották egy szegényes sírba, hogy itt egy felfoghatatlanul nagy szellem földi maradványait temették el, mely érdemtelen ajándék volt az emberiségnek, s benne a természet egyedülálló, valószínűleg megismételhetetlen – mindenestre soha meg nem ismételt – műalkotást hozott létre.”

W. Hildesheimer: Mozart
Fordította: Györfly Miklós – Részlet –

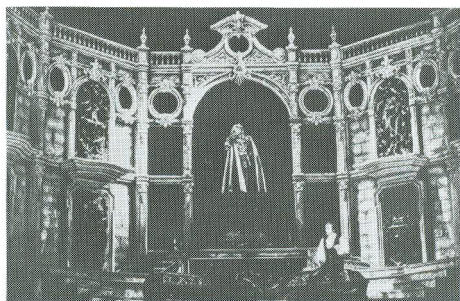
HENRY MOORE DÍSZLETE
(OLASZORSZÁG, 1967)

William Shakespeare

CXVI

Nem igaz: – hű lelkek násza nem ismer
Akadályt! Szerelem a szerelem,
Amely hőfokot más hőfok szerint nyer
Vagy ár-apályt játszik készségesen?

Ó, nem; az örök fárosz maga ő,
Nézi a vihart, s nem ing semmi
vészbén;
Minden vándor hajók csillaga ő,
Magasságát mérhetik, erejét nem.

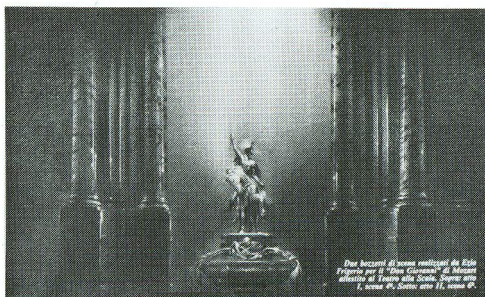
PONNELLE RENDEZÉSE (KÖLN, 1971)

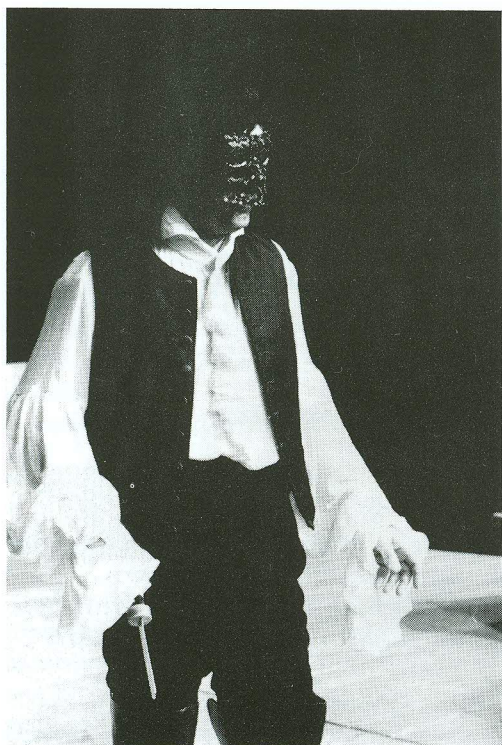
A szerelem nem az Idő bolondja,
Bár romlás rabja arc és rózsa-ajk,
Szerelmet nem merít ki hét vagy óra,
Ítéletnapig szilárdan kitart.

Ha tévedek, s én is hűtlen leszek,
Sose írtam s szív sose szeretett.

Fordította: Szabó Lőrinc

ELŐADÁSKÉP A MILÁNÓI SCALÁBÓL (1987)

PRÓBAFOTÓK

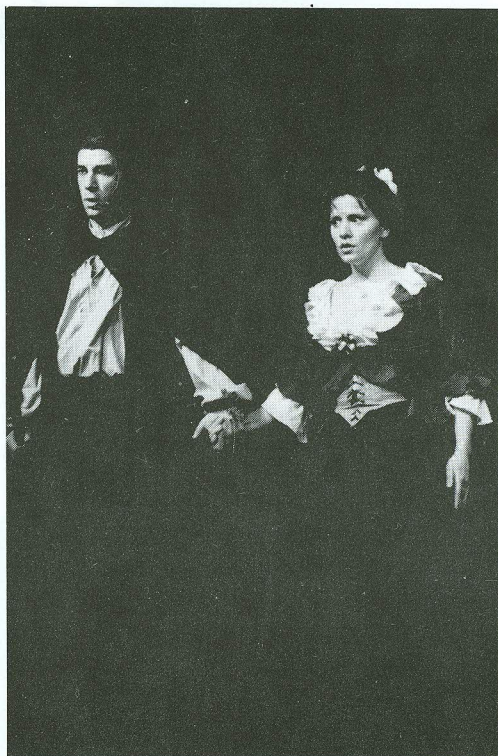

PRÓBAFOTÓK

PRÓBAFOTÓK

TISZÁNTÚLI ÁRAMSZOLGÁLTATÓ Rt.
4024 Debrecen, Kossuth u. 41.

Áramszámláját fizesse átutalással!

- a pénze biztonságban lesz
- elkerülheti a sorban állást
- az írásbeli felszólítás nem okoz Önnek kellemetlenséget
- több szabadideje is lesz

***Válassza Ön is a
kényelmet és a
biztonságot!***

Bizhat energiánkban!

BEMUTATÓ ELŐADÁS
1997. április 11-én (pénteken) este 7 órakor
a Csokonai Színházban
(Gulyás Pál-bérlet)

MOZART
DON GIOVANNI
(DON JUAN)
opera két felvonásban

Szövegét írta Lorenzo da Ponte
Harsányi Zsolt fordítását átdolgozta Duró Győző

Vezényel: **KOCSÁR BALÁZS**
HAMAR ZSOLT

DON GIOVANNI	ANDREJCSEK ISTVÁN
DONNA ANNA	MASSÁNYI VIKTOR
DON OTTAVIO	BÓDI MARIANNA
KORMÁNYZÓ	PAPP VILHELMINA
DONNA ELVIRA	BELLAI ESZTER
LEPORELLO	TIMOTHY BENTCH
MASETTO	BÖJTE SÁNDOR
ZERLINA	TRÉFÁS GYÖRGY
	Érdemes és Kiváló művész
	SUDÁR GYÖNGYVÉR
	MOHOS NAGY ÉVA
	BUSA TAMÁS
	ÜRMÖSSY IMRE
	ÜRMÖSSY IMRE
	EGRI LÁSZLÓ
	VÁRADI ZITA
	KESZEI BORBÁLA

Látvány: KÁDÁR JÁNOS MIKLÓS Munkácsy-díjas

Szcenikus: TÚRI ERZSÉBET

Karigazgató: GULYÁS LAJOS

A rendező munkatársai: IVÁNYI CSILLA, SARKADI LÍVIA
PETHŐ ZSUZSA, URY TIBOR

Jelmez: LIBOR KATALIN

Koreográfus: NAGY GYÖRGY

Zenei betanítás: KUNSÁGI ISTVÁN, SZÓKE TÜNDE

Az álarccokat tervezte és készítette: LENGYEL FRUzsINA

Világítás: DOMBRÁDY CSABA

Közreműködik a Debreceni Filharmonikus Zenekar, a Csokonai Színház énekkara, balettagyüttese,
valamint a Bányaí Júlía Általános Iskola tanulói Tóth Ágnes vezetésével

Rendező:
LENGYEL GYÖRGY
Érdemes és Kiváló művész

Felelős kiadó: LENGYEL GYÖRGY
Borítóterv, tipográfia: JÓZSA SÁNDOR
A borítón W. A. Mozart portréja látható.
Fotó: MÁTHÉ ANDRÁS

Készült a Nyomdaipari Szolgáltató KKT nyomdájában. Felelős vezető: BALÁZS JÁNOSNÉ
Ára: 50 Ft (20% ÁFÁ-t tartalmaz)
Adóig. szám: 15460943209